

Spis treści

Wprowadzenie 9

ROZDZIAŁ 1. teoretyczne podstawy jego badań 17

1.1. Teoretyczne ramy badań alfabetyzmu finansowego 17

1.2. Alfabetyzm finansowy – kwestie terminologiczne 24

1.3. Wiedza i umiejętności jako składniki alfabetyzmu finansowego 26

1.4. Samoocena jako składnik alfabetyzmu finansowego 29

1.4.1. Samoocena w sensie poczucia własnej skuteczności w zarządzaniu finansami osobistymi 30

1.4.2. Samoocena w sensie przekonania o posiadaniu wiedzy finansowej (subiektywna wiedza finansowa) 32

1.5. Alfabetyzm finansowy jako połączenie wiedzy, umiejętności i samooceny 39

1.6. Alfabetyzm finansowy jako połączenie wiedzy, umiejętności, samooceny, a także postaw i zachowań finansowych 41

1.7. Meandry definiowania alfabetyzmu finansowego 43

1.8. Zdolności matematyczne a konceptualne granice alfabetyzmu finansowego 46

1.9. Alfabetyzm finansowy a koncepcja możliwości (dokonywania wyborów) finansowych 49

Podsumowanie 52

ROZDZIAŁ 2. Operacjonalizacja alfabetyzmu finansowego 54

2.1. Operacjonalizacja za pomocą testu osiągnięć 54

2.1.1. Treści dziedzinowe testu 54

2.1.2. Struktura testu 60

2.1.3. Przetwarzanie odpowiedzi „Nie wiem” 64

2.1.4. Agregowanie wyników testu i klasyfikowanie badanych na tej podstawie 68

2.1.5. Popularne testy osiągnięć: „wielka trójka” i „wielka piątka” 70

2.1.6. Testy zweryfikowane w analizach psychometrycznych 73

2.2. Operacjonalizacja za pomocą samooceny 79

2.2.1. Subiektywna wiedza finansowa 79

2.2.2. Poczucie własnej skuteczności w zarządzaniu finansami osobistymi 82

Podsumowanie 84

ROZDZIAŁ 3. Poziom alfabetyzmu finansowego w Polsce i na świecie 86

3.1. Wyniki sondaży wykorzystujących „wielką trójkę” – porównanie międzynarodowe 86

3.2. Wyniki badań OECD 88

3.3. Wyniki badania S&P Global FinLit 91

3.4. Badania alfabetyzmu finansowego w Polsce 93

3.4.1. Badania prowadzone w jednostkach naukowych 94

3.4.2. Badania prowadzone przez instytucje związane z rynkiem finansowym 99

Podsumowanie 111

ROZDZIAŁ 4. Podstawowe zmienne społeczno-demograficzne i ekonomiczne a alfabetyzm finansowy – przegląd literatury 113

4.1. Płeć a alfabetyzm finansowy 113

4.1.1. Różnice ze względu na płeć w wynikach testów alfabetyzmu finansowego – istota i skala zjawiska 113

4.1.2. Możliwe przyczyny różnic w poziomie alfabetyzmu finansowego ze względu na płeć 115

4.2. Wiek a alfabetyzm finansowy 128

4.2.1. Różnice ze względu na wiek w wynikach testów alfabetyzmu finansowego – istota i skala zjawiska 128

4.2.2. Możliwe przyczyny różnic w poziomie alfabetyzmu finansowego ze względu na wiek 131

4.3. Poziom wykształcenia a alfabetyzm finansowy 135

4.4. Dochód a alfabetyzm finansowy 137

Podsumowanie 138

ROZDZIAŁ 5. Formalna edukacja finansowa a alfabetyzm finansowy – przegląd literatury 140

5.1. Edukacja finansowa a alfabetyzm finansowy – usystematyzowanie pojęć 140

5.2. Wpływ edukacji finansowej na poziom alfabetyzmu finansowego – wyniki indywidualnych badań 143

5.2.1. Edukacja finansowa w szkołach średnich i na studiach 143

5.2.2. Edukacja finansowa poza szkołą 148

5.2.3. Badania treści i form edukacji finansowej 151

5.3. Przeglądy badań skuteczności edukacji finansowej (narracyjne i systematyczne) 155

5.4. Metaanalizy wyników badań skuteczności edukacji finansowej 158

5.5. Możliwe przyczyny małej skuteczności edukacji finansowej 162

5.6. Stan edukacji finansowej w Polsce 170

5.6.1. Edukacja finansowa w szkole 171

5.6.2. Edukacja finansowa poza szkołą 177

Podsumowanie 179

ROZDZIAŁ 6. Płeć, wiek, wykształcenie i dochód a poziom alfabetyzmu finansowego dorosłych Polaków – metaanaliza wyników wcześniejszych badań własnych 181

6.1. Charakterystyka przeprowadzonej metaanalizy 181

6.1.1. Cel i hipoteza zerowa 181

6.1.2. Badania uwzględnione w metaanalizie 182

6.2. Model metaanalizy, miara wielkości efektów i sposób ich zważenia 194

6.3. Heterogeniczność efektów 196

6.4. Wyniki metaanalizy – łączna wielkość efektów 197

6.5. Skrzywienie publikacyjne 202

6.6. Dyskusja 208

6.6.1. Poziom alfabetyzmu finansowego dorosłych Polaków 208

6.6.2. Zmienne społeczno-demograficzne, ekonomiczne i formalna edukacja finansowa a alfabetyzm finansowy dorosłych Polaków 213

6.7. Wnioski końcowe, ograniczenia i kierunki przyszłych badań 221

BIBLIOGRAFIA 227

ANEKS **249**

SPIS WYKRESÓW, SCHEMATÓW I TABEL 245